

Demonstrarea faptului că o operă literară este un pastel

Iarna

de Vasile Alecsandri

Vasile Alecsandri este creatorul pastelului în literatura română și unul dintre reprezentanții săi de seamă. El a înfățișat prin pastelurile sale diferite peisaje între care ținutul Mirceștilor, fenomene ale naturii sau muncile agricole.

În strânsă legătură cu aspectele înfățișate, poetul și-a exprimat direct propriile sentimente, realizând numeroase imagini artistice cu ajutorul figurilor de stil.

Prima notă caracteristică a pastelului – descrierea unui aspect din natură – se întâlnesc și în poezia „Iarna”, deoarece poetul zugrăvește o imagine de ansamblu a naturii copleșite de ravagiile iernii, peisajul fiind însuflețit, în final, de apariția soarelui.

El are în vedere toate fenomenele specifice acestui anotimp: zăpada abundentă, frigul („fiori de gheață”) și permanența ninsorii în timp și spațiu, căci ninge în permanență, iar întinderile s-au îmbrăcat în haina albă a iernii („de o zale argintie se îmbracă întreaga țară”). Peisajul pustiei („pe-ntinderea pustie, fără urme, fără drum/ Se văd satele pierdute sub clăbucii albi de fum”) se însuflețește o dată cu apariția soarelui care strălucește și desmiardă oceanul de ninsoare.

Ca în orice pastel, în strânsă legătură cu aceste aspecte descrise, poetul își exprimă direct propriile sentimente. Astfel, la început, el pare uimit, înfiorat în fața spectacolului măreț, fantastic, dar ciudat, al iernii. Apoi, când ninge în permanență și iarna devine atotputernică în timp și în spațiu, își fac loc sentimentele de neliniște, de teamă, care se transformă mai târziu într-o puternică stare de încordare, într-o senzație de halucinație, izvorâte din neputința de a se împotrivi ravagiilor iernii.

Registrul afectiv se schimbă însă o dată cu apariția soarelui, când sunt exprimate Bucuria, satisfacția, dragostea de viață care înlocuiesc încordarea și teama de până acum.

Fiind un pastel, deci, implicit, o descriere literară, și în poezia „Iarna” sunt prezente imaginile artistice, între care predomină cele vizuale. Peste tot este prezentă culoarea albă în toate nuanțele ei, de la cenușiul fumului care iese în „clăbucii albi”, până la albul strălucitor al soarelui și al „oceanului de ninsoare”, unde argintiul pur se îmbină cu auriul estompat. Așa se explică faptul că figura de stil cel mai des folosită în descrierea peisajului este epitetul cromatic „fluturi albi”, „umeri dalbi”, „zale argintie”, „clăbucii albi”, etc., căruia i se adaugă comparațiile: „ca un roi de fluturi albi” și „ca fantasme albe”, sporindu-se astfel senzația de potop hibernal halucinant.

În finalul poeziei apare și o imagine auditivă (clinetul zurgălăilor), de o rară delicatețe, care vine să rupă monotonia vizualului, a albului care domină. Aceasta imagine este realizată prin intermediul epitetului personificator „voios”, antepus verbului determinant („voios răsună”). Datorită acestor imagini predominant vizuale, poezia apare ca o veritabilă pictură, iar prin dimensiunile peisajului descris și prin alegolizarea iernii, ea devine adevărat tablou în versuri.

După cum se observă din cele arătate anterior, prin caracterul ei descriptiv, prin exprimarea directă a sentimentelor și prin realizarea unor impresionante imagini artistice, poezia „Iarna” are toate notele definitorii ale unui pastel, ilustrând în mod strălucit această specie literară. Lui i se alătură și alte pasteluri din creația lui Vasile Alecsandri, la fel de realizate artistic, în care poetul își dezvăluie admirația bogăției sufletească.

Demonstrarea faptului că o operă literară este un imn

Deșteaptă-te, române!

de Andrei Mureșanu

Imnul, ca specie literară, a apărut din cele mai vechi timpuri, ca un cântec solemn de preamărire a zeilor, a eroilor legendei, lărgindu-și apoi conținutul, pentru ca în secolul al XIX-lea, o dată cu formarea națiunilor să apară imnurile naționale.

Acestea sunt cântece patriotice, solemne, adoptate de o țară sau alta, care exprimă idealurile de unitate națională ale unui popor, dorința de libertate și solidaritate a acestuia.

În imnuri sunt prezente invocațiile retorice, îndemnurile, se apelează la invocare sau la meditația solemnă.

Toate aceste trăsături specifice imnului se întâlnesc și în poezia "Deșteaptă-te, române!" de Andrei Mureșanu, care, după Revoluția din Decembrie 1989, a devenit imnul național al României.

Această poezie, fiind un imn, este în primul rând o operă lirică și autorul exprimă în mod direct și propriile sentimente de dragoste, de admirație și de prețuire față de țară, își exprimă propria opțiune pentru libertate și unitate națională și se contopește cu idealurile poporului în numele căruia vorbește, dovadă fiind formele pronominale și verbele de persoana I plural: „noi”, „ale noastre”, „nostru”, „să dăm”, „păstrăm” etc.

Exprimarea directă este dovedită și de prezența unor substantive în vocativ: „române”, „mărețe umbre”, „preoți” și a unor verbe la imperativ: „deșteaptă-te”, „priviți”, „uniți-vă” etc., în felul acesta poetul adresând și anumite îndemnuri și dând poeziei un ton agitatoric, patetic, profetic și solemn.

Prezența acestora (a îndemnurilor) este o altă trăsătură a imnului și poetul îndeamnă mai întâi la deșteptare națională și la acțiune: „Deșteaptă-te române din somnul cel de moarte”, „croiește-ți altă soartă”. Este adresat apoi îndemnul ca românii să dovedească prin fapte că sunt urmașii demni ai romanilor, ca spre final să-și facă loc îndemnul la unitate națională („români din patru unghiuri/Uniți-vă-n simțuri”).

Această poezie fiind un imn, poetul vorbește și despre idealurile de unitate națională și de libertate ale poporului. Astfel, în fața destinului, românii sunt uniți, gata să sară ca „lupii-n stâne” pentru apărarea patriei iar opțiunea lor este una singură („Viață-n libertate, ori moarte strigă toți”) preferând moartea glorioasă unei robii umiltoare („Murim mai bine-n luptă cu glorie deplină/Decât să fim sclavi iarăși în vechiul nost' pământ”).

Pentru a fi mai convingător, poetul apelează la evocare, vorbind despre neîmplinirea idealului de unitate națională („oarba nemurire”) pe care jură însă să-l ducă la împlinire contemporanii („jurăm să fim pururea frați”), despre robia îndurată de-a lungul veacurilor, pe care românii n-o mai acceptă sub nici o formă („vii nu o primim”, „dar morți numai o dăm”).

Ca în orice imn își fac loc și aici invocațiile și interogațiile retorice: „Deșteaptă-te, române!”, „Priviți, mărețe umbre”, „N-ajunse despotismul...”, „N-ajunse iataganul” etc.

În aceiași termeni patetici autorul pune în evidență motivele luptei și ale jertfei și realizează unele trăsături ale poporului nostru: curajul, vitejia, dorința de libertate, de unitate, spiritul de sacrificiu, dragostea de patrie.

Calitățile de imn ale acestei poezii au fost intuite, încă de la apariția ei, de către Nicolae Bălcescu, care o considera „Marseilleza românilor”, datorită caracterului ei retoric de proclamație sau manifest.

Demonstrarea faptului că o operă literară este o doină

Doina

Poporul român a realizat de-a lungul timpului un tezaur artistic deosebit, caracterizat prin diversitate tematică, afectivă și tipologică: basme, balade, doine, strigături etc.

Între acestea un loc aparte îl ocupă operele lirice, deoarece prin intermediul lor, oamenii talentați din popor – autorii anonimi și-au exprimat direct sentimentele, aspirațiile și convingerile lor.

În literatura populară doinele ilustrează cu prisosință caracterul ei liric și o astfel de creație populară, o doină, este și opera literară care poartă ca titlu chiar numele acestei specii folclorice pe care o reprezintă – Doina.

Caracterul liric al poeziei Doina este dovedit de prezența eului liric care își exprimă direct propriile sentimente de dragoste, de admirație și de prețuire față de doină, față de melodia ei, de rolul pe care aceasta îl joacă în viața oamenilor din popor.

Prezența eului liric este dovedită și de adresarea directă către doină, care apare personificată sau de formele verbale și pronominale de persoana I : „aud”, „m-aș duce”, „eu stau” etc.

Prima trăsătură a apartenenței acestei creații la specia literară de doină este lirismul textului, diversitatea și profunzimea sentimentelor exprimate. Astfel, poetul anonim este fermecat de armonia doinei care îi alină suferințele, dar și de capacitatea ei de a exprima durerea profundă și de aceea o numește „cântec dulce” și „viers cu foc”. El iubește profund și statornic doina pentru că ea îl însoțește pe omul din popor în orice moment și pretutindeni, indiferent de anotimp și de loc: iarna, primăvara, toamna, în codru, pe-afară, în vale.

Permanența doinei în viața acestuia și legătura lor strânsă sunt sintetizate în ultimele versuri, când trăirile eului liric ating cote maxime: „Doină zic, doină suspin/Tot cu doina mă mai țin./Doină cânt, doină șoptesc./Tot cu doina viețuiesc./”

Ca în orice doină, și aici sentimentele (dragostea, admirația, prețuirea) sunt exprimate în mod gradat și sunt deosebit de profunde, căci substantivul doină – subiectul admirației poetului anonim – este repetat de 14 ori în textul poetic din care de 4 ori în cazul vocativ, iar de 6 ori în ultimele versuri.

Aceluiași scop stilistic îi servesc și repetițiile verbului „cânt”, a substantivului „zilele” și a adverbului „tot”.

Valoarea acestei creații populare este dată atât de lirismul ei covârșitor, cât și de profunzimea sentimentelor exprimate, trăsături care o individualizează între alte creații similare. Tocmai prin aceste note definitorii ea se încadrează genului liric și unuia dintre speciile acestuia – DOINA.

Demonstrarea faptului că o operă literară este fabulă

Câinele și cățelul
de Grigore Alexandrescu

Fabulele sunt opere epice în versuri sau în proză în care sunt povestite întâmplări puse pe seama animalelor, apăsărilor, a plantelor, a obiectelor și care au caracter satiric și moralizator, criticând anumite defecte omenești.

Toate aceste trăsături specifice fabulei se întâlnesc și în opera literară „Câinele și cățelul” de Grigore Alexandrescu.

În primul rând se observă caracterul ei epic, întrucât sentimentele și atitudinea scriitorului sunt exprimate indirect prin intermediul acțiunii și al personajelor. Astfel, autorul povestește o întâmplare pusă pe seama animalelor, iar firul narativ ce se desprinde implicit din dialogul dintre personaje, căci scrierea este concepută ca o mică scenetă cu trei personaje. Dulăul Samson susține, în mod ipocrit, în fața unui „bou oarecare”, ideea egalității între toate dobitoacele, dezaprobându-i pe cei care se laudă cu obârșia lor nobilă. El își schimbă însă brusc atitudinea când cățelul Samurache își manifestă adeviziunea la aceste idei: îl amenință, și-l avertizează că dorește egalitate „dar nu pentru căței”.

Ca în orice fabulă, și aici, acestei povești alegorice îi urmează morala conținută de ultimele două versuri ale poeziei, prin care autorul îl avertizează pe cititor că ipocrizia și dorința de parvenire sunt atitudini în realitatea cotidiană și că niciodată nu trebuie să ne încredem în afirmațiile mincinoase ale celor mai mari și puternici.

În al doilea rând, ca trăsătură a fabulei, se observă caracterul ei satiric și moralizator, pentru că, prin faptele narate, Grigore Alexandrescu adoptă o atitudine critică față de cei care doresc să parvină în ierarhia socială, satirizează fățarnicia, intoleranța și demagogia lor.

O altă trăsătură a fabulei întâlnită în această operă literară este și faptul că personajele reprezintă anumite tipuri umane. Astfel, dulăul Samson îl reprezintă pe omul demagog, ipocrit, nemulțumit de poziția lui socială și care, pentru a parveni, apelează la falsa modestie și la minciună. Cățelul Samurache îl sugerează pe omul simplu, credul și naiv, simbolizează micimea, slăbiciunea, modestia și o anumită limită în capacitatea de înțelegere a adevăratelor intenții ale dulăului. Cel de-al treilea personaj, cel figurant „un bou oarecare”, care face parte categoria care au reușit „să se ajungă”, fiind un parvenit recent și de aceea nici nu reacționează la spusele dulăului.

Din cele conturate până aici, se observă că opera literară „Câinele și cățelul” se poate încadra fabulei datorită caracterului epic, povestirii alegorice și moralei, precum și datorită caracterului satiric și moralizator față de defectele omenești pe care le întruchiează personajele.

Semnificația titlului unei schițe

D-I Goe

de Ion Luca Caragiale

Titlul schiței este chiar numele personajului în jurul căruia se țese acțiunea.

Autorul îl numește „domnul”, acest copil fiind o parodie a comportamentului civilizatorilor maturi.

Chiar și felul în care este îmbrăcat Goe, denotă faptul că el mimează o poză; ca și Ionel (din schița „Vizită”) care purta uniformă de maior, Goe este departe de ideea de disciplină militară.

De două ori în text, autorul îl numește „tânărul”, ceea ce ar putea sugera o repetenție prelungită.

Mam-mare îi spune mereu „puișorule”, pentru ea, Goe fiind „nepoțelul”; dacă primul apelativ indică răsfățatul, termenul diminutivat „nepoțelul” ar putea sugera o înceată dezvoltare a minții lui Goe, rămasă în stadiul infantil.

Mai aproape de opinia bunicii este tânărul aflat pe culoarul trenului și care i se adresează lui Goe folosind apelativul „mititelule” (reluat, cu acută ironie, de autor, în următorul fragment).

La polul opus se află tanti Mița care-l învață pe Goe folosind să-și pună biletul sub panglica pălăriei, pe motiv că „așa țin bărbații biletul”.

Astfel, personajul al cărui nume apare în titlu, pare să fi văzut în mai multe oglinzi diferite.

Caracterizarea personajului principal din basmul „Prâslea-cel-Voinic și merele de aur”

Deoarece basmele reprezintă „poezia dorințelor împlinite” și năzuințele poporului spre o viață fericită și mulțumită, ele aduc în prim-plan personaje exemplare, excepționale, care sunt purtătoarele acestor idealuri, în final, împlinite. De aceea majoritatea basmelor iau drept titlu chiar numele personajului principal, așa cum este și cazul creației populare „Prâslea-cel-Voinic și merele de aur”.

Acest basm fascinează nu numai prin intermediul întâmplărilor, dar și prin complexitatea personajului principal care, deși fiu de împărat, întruchipează însușirile alese ale omului din popor.

Cu toate că este disprețuit de tatăl său, Prâslea i se adresează cuviincios și își asumă cu modestie misiunea.

„- Eu nu mă încumet (...) a prinde hoți, ci zic că încercarea de care voi face și eu, nu poate să-ți aducă nici un rău”. Isteț și precaut, își ia „cărți de cetit, două țepușe, arcul și tolba cu săgețile”, reușind să-și alunge somnul și să-l rănească pe hoț. Aceeași istețime ascuțită, dublată de un acut simț al anticipației, dovedește și atunci când, dându-și seama de intențiile fraților mai mari, leagă de frânghie o piatră sau când se angajează ucenic la argintar.

La aceste însușiri se adaugă vitejia și curajul cu care îi înfruntă și îi omoară pe zmei, bunătatea sufletească (el salvează puii de zgrițuroaică), dârzenia și tenacitatea dovedite în atingerea scopului propus.

Cinstit și corect, dar și generos, mezinul îi iartă pe frații cei mari, pedeapsa urmând să fie dată de forța divină în a cărei dreptate el crede ce tărie.

Dacă toate aceste trăsături de caracter sunt obișnuite, Prâslea are și unele puteri supranaturale: el este înzestrat cu o forță impresionantă (îl bagă pe zmeu în pământ până la gât, omoară balaurul), cunoaște și înțelege graiul corbului și al făpturilor de pa alt tărâm, are capacitatea de a se metamorfoza în foc, transformă palatele în mere și reușește să facă o furcă de aur care să toarcă singură și o cloșcă cu pui de aur.

Demonstrarea faptului că o operă literară este o schiță

D-I Goe...

de Ion Luca Caragiale

Ion Luca Caragiale (1852-1912) a rămas, până azi, cel mai mare dramaturg din literatura noastră; lumea înfățișată în comedii („O noapte furtunoasă”, „O scrisoare pierdută”) fiind alcătuită din personaje tipice, viabile și perene.

Ca prozator, Caragiale a rămas neîntrecut prin cercetarea profunzimilor sufletului omenesc, din nuvelele sale psihologice („În vreme de război”).

O parte însemnată a prozei lui Caragiale o constituie schițele („Momente și schițe”); și aici, autorul ne înfățișează (prin intermediul numeroaselor întâmplări narate), o întreagă lume alcătuită din personaje tot atât de numeroase, fiecare cu viața, incultura, pretențiile și caracterul său.

Schița intitulată „D-I Goe...” este înrudită ce „Vizită”, fiecare având ca personaj central un copil răsfățat; altfel spus, Goe este un Ionel la o altă vârstă.

Conținutul. Momentele subiectului :

În narațiunea „D-I Goe...”, autorul povestește o singură întâmplare: călătoria lui Goe (însoțit de mam-mare, mamița și tanti Mița), cu trenul, la București.

Din oglindirea acestei secvențe de viață, se desprinde tema operei: înșelegerea eronată a noțiunii de educație și consecințele acestei atitudini.

Schița „D-I Goe...” se deschide cu intriga : „Ca să nu mai rămâie repetent și anul acesta, mam-mare, mamița și tanti Mița au promis tânărului Goe să-l ducă-n București de 10 mai.”

Tot aici, se face și trecerea la expozițiune (continuată în paragraful următor).

Prin urmare, din acea dimineață de mai, cei patru călători așteptau „cu multă nerăbdare”, pe peronul gării dintr-un oraș neprecizat, trenul care avea să-i ducă la București.

Dintre toți, cel mai cuprins de neastâmpăr este Goe (pe care doamnele l-au îmbrăcat festiv într-un „frumos costum de marinar”).

Timpul se consumă într-o discuție „filologică” (în jurul cuvântului „marinar”) – prilej pentru autor de a criona mahalaua intelectuală căreia îi aparține personajele.

Desfășurarea acțiunii consemnează o serie de mici întâmplări a căror tensiune crește până în punctul culminant, pentru ca, în final, să se instaureze calmul.

Prima dintre acestea se consumă imediat după urcarea familiei în tren: din pricina aglomerației, cu greu se găsesc locuri pentru doamne, prin bunăvoința unor tineri politicoși. Goe refuză să intre în compartiment, preferând să rămână „în coridorul vagonului cu bărbații”.

Neastâmpărul său caracteristic îl face să scoată capul pe fereastră, așa încât vântul îi zboară pălăria (în panglica căreia tanti Mița îi prinsese biletul).

Tocmai când „mititelul” scotea urletele de rigoare, sosește conductorul care-i cere biletul. Strădania celor trei „mame” de a-i explica întâmplarea, este zadarnică, ele fiind nevoite să achite un nou bilet și amenda.

Pe măsură ce trenul se apropie de București, Goe trece prin niște „peripeții” (consolat fiind, cu mângâieri și ciocolată de adoratele lui): „se reazimă în nas” de clanța ușii compartimentului și, ceva mai târziu, se încuie în closet.

De teamă să nu i se întâmple ceva „puișorului”, mam-mare se așeza pe culoar, „pe un geamantan străin, să păzească pe Goe”.

Atras însă în mod irezistibil de „mașina cu mânere” din colțul culoarului, Goe trage semnalul de alarmă, provocând oprirea brutală trenului (momentul culminant).

Firește, conducătorii n-au reușit să-l identifice pe făptaș; ei nu găsesc pe nimeni la locul faptei, iar în compartiment, mam-mare doarme „cu puișorul în brațe”.

Deznodământul: După ce ajung în București, doamnele fericite, „se suie cu puișorul în trăsură”, poruncindu-i birjarului să le ducă în centru, la hotelul „Bulevard”.

Specia literară: Fiind o narațiune în proză, de întindere mică, limitată la un singur episod din viața personajului, „D-I Goe...” este o schiță.

Demonstrarea faptului că o operă literară este un roman

Baltagul

de Mihail Sadoveanu

Mihail Sadoveanu este unul dintre cei mai de seamă prozatori din literatura română care a elaborat o diversitate de specii literare – schița, povestirea sau romanul, acesta din urmă fiind o operă epică în proză, de mare întindere, preponderent narativă, cu o acțiune complexă și complicată, ce se desfășoară pe mai multe planuri narrative, cu conflicte puternice și cu numeroase personaje, oferind o imagine amplă și profundă a vieții.

Alături de romane ca „Frații Jderi”, „Neamul Șoimăreștilor”, „Zodia Cancerului sau Vremea Ducăi-Vodă”, „Nicoară Potcoavă” ș.a., un loc aparte în creația sadoveniană îl ocupă opera literară „Baltagul”.

Deși mai mică ca întindere decât alte opere literare similare din creația lui Mihail Sadoveanu, „Baltagul” are toate notele caracteristice ale unui roman.

În primul rând, este o operă epică deoarece autorul își exprimă indirect propriile sentimente de admirație față de însușirile alese ale eroinei prin intermediul acțiunii, relatând o serie de întâmplări și punând-o în relație cu alte personaje. Ca în orice operă epică, autorul se detașează de subiect și narează obiectiv întâmplările care se desfășoară într-un anumit timp și spațiu, derulându-se de toamna, când Nechifor Lipan pleacă la Dorna după oi, până primăvara, când Vitoria îi descoperă trupul neînsuflețit. Perimetrul acțiunii este, de asemenea, vast și cuprinde ținuturi de munte de la Măgura Tarcăului, zona Dornelor și a Bistriței, până în cele de câmpie, la Cristești, în bălțile Jijiei.

Modul de expunere predominant este narațiunea, ca în orice operă epică, dar ea se îmbină măiestrit cu descrierea, cu dialogul și cu monologul interior, prin care scriitorul pune în lumină însușirile personajelor, zbuciumul lor sufletesc și relațiile dintre ele, stabilite într-o lume guvernată de anumite tradiții.

În al doilea rând, fiind un roman, opera literară „Baltagul” are o acțiune complexă și mai complicată decât schița și nuvela – celelalte două specii literare epice. Astfel, acțiunea se întinde pe parcursul a 16 capitole în care sunt narate, în esență, acțiunile Vitoriei Lipan în căutarea și cunoașterea adevărului despre soțul ei plecat de mai mult timp de acasă. Eroina este conștientă că Nechifor a dispărut și, după ce întreprinde o serie de investigații ce o edifică asupra supoziției sale, se pregătește să plece în căutarea acestuia însoțită de fiul ei, Gheorghiiță. Drumul este anevoios, asemenea unui labirint presărat de numeroase dificultăți; ea este nevoită să apeleze uneori și la autorități, dar, printr-o dârzenie deosebită, printr-o inteligență și o abilitate extraordinară, ia totul pe cont propriu și reușește, în final, să-i descopere și să-i pedepsească pe ucigași. Acțiunea este lineară, dar există mai multe planuri narrative; unul retrospectiv, trecut, în care Vitoria rememorează întâmplări ale vieții de familie și altele, prezentate în desfășurarea lor, care relatează despre prezența oilor și a ciobanului în bălțile Jijiei, întâlnirile eroinei cu preotul și cu baba Maranda, drumul la mănăstirea Bistrița și la Piatra-Neamț, pregătirile ei pentru drumul cel lung pe urmele soțului și, în sfârșit, căutările înfrigate finalizate cu stabilirea adevărului și a dreptății.

O altă trăsătură specifică romanului și prezentă în „Baltagul” este numărul mare de personaje. Astfel, există personaje principale (Vitoria, Nechifor Lipan, Gheorghiiță), secundare (Minodora, preotul Dănilă, baba Maranda, negustorul și hangiul David, ceilalți hangii și soțiile lor, Calistrat Bogza, Ilie Cuțui) sau episodice (moș Pricop, funcționarii de la prefectura din Piatra, funcționarul de la Dorna). Indiferent de locul pe care îl ocupă în operă, aceste personaje au o importanță deosebită în desfășurarea evenimentelor deoarece contribuie fiecare în felul său la descoperirea adevărului, aduc lumină în investigațiile pe care Vitoria le întreprinde. De asemenea, ele conturează două lumi – una „cea de sus”, „cea arhaică”, alta „cea de jos”, unde munteanca întâlnește alte rânduieli decât cele cunoscute de ea.

Prin intermediul acțiunii și al personajelor, Mihail Sadoveanu oferă și o imagine amplă și profundă a vieții, aspect ce ilustrează o altă trăsătură specifică romanului. Astfel, el zugrăvește modul de viață patriarhal al oamenilor de la munte, unde obiceiurile și tradițiile sunt păstrate cu sfințenie. Totodată, înfățișează obiceiurile legate de evenimentele cruciale ale existenței umane – botezul, nunta, moartea – dar și lumea orașului din perioada sfârșitului secolului al XIX-lea și a începutului secolului al XX-lea.

Din cele arătate până acum se poate constata că opera literară „Baltagul” întrunește toate notele definerii ale unui roman: caracter epic, acțiune complexă, existența unui

număr mare de personaje și prezența unei imagini ample și profunde asupra vieții. Valoarea lui este sporită și de concizia și dinamismul acțiunii, precum și de armonia compoziției, ilustrând în mod strălucit specia literară pe care o reprezintă.

Demonstrarea faptului că o operă literară este nuvelă

Popa Tanda

de Ioan Slavici

Nuvela este o lucrare epică în proză, de întindere mijlocie, având un singur fir narativ și un număr redus de personaje. De obicei, intriga nuvelei este riguros construită, întâmplările se organizează în jurul unui conflict concentrat, iar accentul cade mai mult asupra personajelor decât asupra acțiunii. Tonul relatării este obiectiv (autorul aflându-se în afara acțiunii).

Opera literară „Popa Tanda” este o lucrare epică în proză, având o acțiune bine structurată de-a lungul unui singur fir narativ. Acesta urmărește drumul în viață al unui om (preotul Trandafir), de la începuturile activității sale duhovnicești și până la bătrânețe.

Prin întinderea temporală a întâmplărilor povestite și prin plasarea lor în mai multe locuri (la școală, în Butucani, la Sărăcenii), „Popa Tanda” depășește dimensiunile unei schițe, având o întindere mijlocie.

Materialul epic este structurat în trei capitole:

a). Primul cuprinde o scurtă retrospectivă asupra tinereții părintelui Trandafir, a „ostenelii” depuse în anii de școală și a privațiunilor materiale prin care acesta trecuse. Urmează o prezentare a scurtei perioade de preoție din Butucani și primii ani de încercări nereușite de ale schimba viața oamenilor din Sărăceni.

b). Al doilea capitol este dedicat anilor lungi de muncă, în care preotul reușește să scape de propria sărăcie și să devină un exemplu pentru săteni.

c). Capitolul al treilea reprezintă finalul compensator (ca în basme), după îndelungă vreme, când părintele Trandafir ajunsese cărunț și avea nepoți. Sărăcenii se transformară într-un sat bogat, cu oameni activi și mulțumiți.

Chiar dacă autorul urmărește să demonstreze un principiu moral, acțiunea este verosimilă, cuprinzând numeroase aspecte inspirate din realitate.

Conflictul acestei opere este riguros construit și are natură etică: este un conflict interior, constând în îndelungile frământări ale preotului, determinate de dorința lui de a salva umanul (prin scoaterea sătenilor din inerție și integrarea lor într-o lume în care munca devine o normă morală).

În sfârșit, o altă trăsătură a nuvelei constă în faptul că accentul cade asupra personajelor și nu asupra acțiunii.

Moralistul Slavici urmărește să demonstreze că munca și exemplul personal pot face minuni. În consecință, își construiește personajul central ca pe un Păstor (în sens simbolic), conducător spiritual, contopit cu destinul ei.

Tonul autorului este obiectiv, scriitorul aflându-se în afara acțiunii, iar relatarea fiind făcută la persoana a III-a.

Personajul principal din nuvela „Popa Tanda” de Ioan Slavici este părintele Trandafir, în jurul căruia se încheagă întreaga acțiune. Importanța acestei personaj se relevă și prin titlu nuvelei, care este chiar numele dat de săteni preotului din Sărăceni.

A. Caracterizarea făcută de autor(directă)

Încă din al doilea paragraf al operei puse în discuție, autorul face o caracterizare – sinteză a celui pe care îl va înfățișa de-a lungul întregii nuvele: „Este om bun, a învățat multă carte și cântă mai frumos decât chiar și răposatul tatăl său, Dumnezeu să-l ierte și totdeauna vorbește drept și cumpănit, ca și când ar citi din carte. Și harnic și grijitor om este părintele Trandafir”.

Aceste calități (bunătatea, vorba dreaptă și bine cântărită, hărnicia, dăruirea) ar fi trebuit să-l ajute să rămână într-un sat bogat, dacă destinul n-ar fi hotărât altfel.

Din scurta retrospectivă asupra tinereții preotului, se conturează și alte trăsături: tăria și stăruința în atingerea țelului propus, puterea de a depăși greutățile și de a se mulțumi cu puțin.

Din păcate, o anume sinceritate (dusă, uneori, până la duritate și o anume asprime în relațiile cu oameni, i-au adus mutarea la Sărăceni).

B. Caracterizarea personajului prin plasarea lui într-un anumit mediu

Plasarea personajului într-un anumit mediu scoate în evidență valorile simbolice ale personajului părintele Trandafir.

Toponomia spațiului în care acesta și-a trăit viața (Sărăceni, Valea Seacă) este reprezentativă pentru a caracteriza locurile în care, din pricina deselor revărsări ale apelor, oamenii se complac într-o inerție păguboasă. „Este oare minune dacă nu urma acestora sărăcenii s-au făcut cu vremea cei leneși oameni?”

Într-un asemenea loc, orice preot (și părintele Trandafir) devine un Apostol care se spală de păcate și se izbăvește: „Mai că n-a fost încă popă care să fi stat mai mult de trei zile în Sărăceni; și care a stat mai multă vreme aici s-a curățat de păcate.

Iar – acum Părintele Trandafir ajunsese la acest canon de pocăință.”

Caracterizarea personajului, având ca suport modul în care acesta vorbește,
gândește și acționează

Sensurile etice ale activității părintelui Trandafir se relevă încă din prima duminică trăită în Sărăceni: în predica sa, preotul le-a vorbit oamenilor despre viață (privită ca „înalt dar dumnezeiesc”) și despre muncă, lenea fiind socotită un păcat; numai cine muncește poate să cuprindă „lume și Dumnezeu în sine”, adică să-și integreze Divinitatea.

Prin vorbele sale, dar, mai ales, prin exemplul pe care li-l dă sătenilor, părintele Trandafir devine, la modul religios, un Păstor care încearcă să-și aducă „turma” la nivelul umanului.

Popa Tanda

de Ioan Slavici

rezumat

Rezumatul operei literare „Popa Tanda” de Ioan Slavici ar putea fi alcătuit pornind de la opinia critică a lui George Călinescu.

„Părintele Trandafir, picat într-un sat de leneși săraci încearcă să-i îndrepte prin predici. Norodul îl ascultă și-și vede de treabă. Apoi trece la invectivă și lumea îl ocolește. Popa Tanda își caută atunci și el de treburile lui, devine el gospodarul model al satului, făcându-și grădinărie, împletind lese, scoțând tot ce e cu putință prin muncă din condițiile locului. Acum oamenii încep să prindă respect pentru el și să-l imite”.

Având ca punct de plecare aceste considerații, rezumatul operei literare „Popa Tanda” de Ioan Slavici ar putea fi alcătuit astfel:

Trandafir (fiul dascălului Pintilie din Butucani) ajunge, după ani de învățătură și muncă, preot în satul natal.

Asprimea cu care își judeca enoriașii (și chiar pe superiorii săi) ca și incapacitatea de a-și masca nemulțumirea sub vălul unor vorbe meșteșugărești, îi atrag însă antipatia sătenilor care intervin la protopop.

În curând, părintele Trandafir este mutat la Sărăceni-sat situat într-un loc neprielnic și locuit de oameni leneși și săraci.

Preotul încearcă să-i scoată din inerție, mai întâi prin predici, apoi prin sfaturi și, în sfârșit, prin zeflemisire. Toate aceste tentative sunt însă zadarnice, sătenii din Sărăceni sfârșind prin a-l ocoli pe incomodul preot și rămânând așa cum fuseseră.

După doi ani petrecuți astfel, mănât de dorința de a izbuti, dar și de propriile-i nevoi, părintele Trandafir (poreclit acum „Popa Tanda”) s-a hotărât să le ofere sătenilor propria sa pildă: și-a reparat și vărut casa și și-a înconjurat curtea cu un gard („obiect ” necunoscut în Sărăceni); pe urmă, sfătuit de soția sa (și ajutat de clopotarul Cozonac) preotul începe să-și cultive pământul. Și acum terenul din preajma satului era mlăștinos părintele Trandafir și-a făcut rost de nuiele și papură, împletind lese și rogojini pe care le vinde la târg.

Pe măsură ce trece timpul, spațiul și oamenii se schimbă: după mai mulți ani. Sărăceni devine un sat frumos, cu biserică nouă și drumuri bine pietruite, cu livezi bogate și case arătoase.

Harnici și aflați mereu în activitate, oamenii din Sărăceni vorbesc cu mândrie de satul lor.

Caracterizarea personajului Goe din schița „D-l Goe...” de Ion Luca Caragiale

Goe, trăiește, împreună cu familia, în urbea X – un oraș al cărui nume autorul nu-l indică; acesta poate reprezenta orice oraș, tot așa cum Goe îi reprezintă pe toți copiii bogați și răsfățați. El este un personaj tipic.

Modul de a se exprima îl caracterizează pe Goe ca pe un arogant lipsit de cel mai elementar respect – pe doamne le numește „proaste”, iar pe tânărul (care iese pe culoar cedând locul doamnelor) îl apostrofează folosind calificativul „urâtule”.

Din discuția „filologică” asupra cuvântului „marinar” reiese incultura lui Goe (fapt explicabil în cazul unui școlar atât de leneș, care a rămas, de mai multe ori, repetent; de altfel, în prima fază a textului, autorul îl numește „tânărul”, ceea ce ar putea sugera că este un elev întârziat).

Comportamentul lui Goe (pe care autorul îl surprinde doar într-un fragment de timp) este cel al unui copil prost crescut, care „zbiară” cerând să se oprească trenul, bate din picioare (atunci când se înfurie), „se strâmbă la urâtul” și scoate capul pe fereastră, cu încăpățănare, contrar sfaturilor primite.

La fel de prost crescut se dovedește a fi și atunci când se urcă pe geamantanul străin, ori când trage semnalul de alarmă.

Răsfățat fiind, crede că totul i se cuvine; astfel, scenele în care pretinde să vină trenul, ori să îl oprească, stârnesc râsul prin contrastul între atitudinea băiețoasă și situația de călător.

Se preface a fi nevinovat atunci când conductorii îl caută pe cel care a tras alarma, atitudine care denotă lipsa de sinceritate.

Momentele subiectului din romanul „Baltagul” de Mihail Sadoveanu

Mihail Sadoveanu (1880-1961) a fost cel mai mare povestitor – artist al nostru. Opera sa cuprinde mai mult de o sută de volume cu o tematică diversă: istoria Moldovei („Frații Jderi”), natura patriei („Țara de dincolo de negură”), viața monotonă a orașelor de provincie („Locul unde nu s-a întâmplat nimic”), obiceiurile păstorești („Baltagul”).

Apărut în 1930 și scris în numai câteva zile, „Baltagul” înfățișează o lume de mare puritate, trăitoare într-un ținut în care datina este legea nescrisă a comunității.

Alcătuit din șaisprezece capitole (numerotate cu cifre romane și fără titluri), „Baltagul” se deschide cu o anecdotă caracterologică despre nașterea neamurilor. Se spune, în acea istorioară, că Dumnezeu, atunci când a alcătuit lumea, ar fi chemat toate popoarele, spre a le împărți darurile sale. Venind însă din locuri greu de străbătut, muntenii au ajuns târziu, iar Creatorul n-a mai avut ce le oferi, le-a dat, în compensație „o inimă ușoară” și putința de a se bucura de tot ceea ce le conferă viața.

Acest text precede expozițiunea romanului, care prezintă, apoi, o seară de toamnă, când Vitoria Lipan stă singură pe prispă și toarce:

„Și de poveste și de asemenea vorbe iuți, Vitoria, nevasta lui Nechifor Lipan, își aduce aminte, stând singură pe prispă, în lumina de toamnă și torcând. Ochii ei căprui în care parcă se răsfrânge lumina castanie a părului, erau duși departe. Fusul se învârtea harnic, dar singur. Satul risipit pe râpi sub pădurea de brad, căsuțele șindrilitate între garduri de răzlogi, pârâul Tarcăului care fulgera devala între stânci, erau căzute într-o negură de noapte. Acei ochi aprigi și încă tineri căutau zări necunoscute.”

În acest moment al subiectului, autorul fixează: locul acțiunii (un loc de munte despre care aflăm, mai târziu, că se numea Măgura Tarcăului); timpul acțiunii (toamna târziu, spre sfârșitul lui noiembrie) și principalele personaje: Vitoria și Nechifor Lipan.

Tot în expoziție poate fi observată o schiță de portret a Vitoriei, o descriere sumară a satului (privit de departe) și un amănunt edificator: fusul care „se învârtea harnic, dar singur” trădează frământările lăuntrice ale femeii.

Evenimentul care declanșează acțiunea (intriga) apare în același fragment: „Nechifor Lipan plecase de acasă după niște oi la Dorna, și-acu Sfântul Andrei era aproape și el încă nu se întorsese”.

Din această pricină, pe măsură ce are convingerea că soțul ei a murit, Vitoria se hotărăște să-i caute osemintele prin acest act, ea năzuiește să îndeplinească datina înmormântării, pentru că sufletul celui plecat să-și găsească liniștea.

Privind acțiunea la modul cel mai simplu, aceasta ar putea fi împărțită în patru mari secvențe: așteptarea, drumul, descoperirea osemintelor lui Nechifor și pedepsirea ucigașilor. Primele două secvențe constituind desfășurarea acțiunii, facem cunoștință aici cu o lume (cea a satului de munte din deceniul al treilea sec. al XX-lea) și cu o familie aparținând acestei lumi (familia Lipan).

Muntenii (prezenți la începutul cap. al X-lea, într-un excelent portret de grup) duc o viață aspră, fiind nevoiți să-și câștige pâinea „cu toporul ori cu cața”. Cei mai vrednici dintre ei își întemeiază stâne pe înălțimi, unde stau „cu Dumnezeu și singurătățile”, până când schimbarea anotimpurilor îi obligă să-și coboare turmele spre câmpie; în aceste mișcări largi ale transumanței cu regularitatea lor de ceasornic străvechi, se încadrează marile momente ale vieții satului: ritualurile sărbătorilor de iarnă, botezul, nunta, înmormântarea.

La Măgura Tarcăului, sărbătorile schimbării anului, cu urările specifice, cu ajutorul caprei ori al căluțului și cu „toată zvoana și veselia cotlonului aceluia de munte” se petrecuseră în acel an la fel ca întotdeauna, ca și când satul s-ar fi situat într-un timp etern.

În drumul ei, Vitoria întâlnește mai întâi, o cumetrie („La Borca a căzut într-o cumătrie”) și, mai apoi, o nuntă „La Cruci a dat de nuntă. Fugeau săniile cu nuntași pe gheața Bistriței. Mireasa și druștele cu capetele înflorite, nevestele numai în catrinți și bondiți. Bărbații împușcau cu pistoalele asupra brazilor, ca să sperie și s-alunge mai degrabă iarna.”

După găsirea osemintelor celui care îi fusese soț, Vitoria va săvârși și ritualul înmormântării, parcurgând astfel, la modul simbolic, drumul unei vieți.

Pe de altă, prezentarea vieții satului cu obiceiurile și datinile specifice, îi conferă romanului un caracter monografic.

Tot în desfășurarea acțiunii intră și drumul întortocheat pe care îl parcurg mama și fiul, cu popasuri „poruncite” de schimbarea vremii și cu amintirile despre Nechifor Lipan ale celor care îl văzuseră.

Momentul culminant al romanului îl constituie descoperirea osemintelor lui Lipan. Aceasta se petrece în timp ce Vitoria și Ghiorghită coborau spre Sabasa, însoțiți de Lupu (câinele regăsit a lui Nechifor). neliniștea animalului, încercarea lui de a opri calul și fuga spre o râpă, o determină pe Vitoria să coboare „Având buna încredințare de ce putea fi acolo, Vitoria își adună cu palmele straiul în poala din față și-și dădu drumul alunecând pe urma băiatului. Cu tâmplele vâjâind răzbi în ruptura de mal, în lătratul ascuțit și întărit al câinelui. Ghiorghită zvâcnea de plâns cu ochii acoperiți de cotul drept înălțat la frunte. Oase risipite, cu zgârciurile umede, albeu țărâna. Botforii, tașca, chimirul, căciula

brumărie erau ale lui Nechifor. Era el acolo, însă împuținat de dinții fiarelor(...). Căpățâna era spartă de baltag.”

Deznodământul Sfârșitul acțiunii are loc după înmormântarea osemintelor lui Nechifor Lipan, în scena praznicului.

Baltagul

de Mihail Sadoveanu

Nechifor Lipan – caracterizare

Nechifor Lipan este prezentat în mod retrospectiv, chipul lui închegându-se din amintirile Vitoriei ori ale oamenilor care l-au cunoscut.

La gândurile femeii, înfățișarea fizică a celui dus se leagă de momentele vieții lor comune: „La mustața aceea neagră și la ochii aceia cu sprâncene aplecate și la toată înfățișarea lui îndesată și spătoasă, Vitoria se uita ascuțit și cu îndârjire, căci era dragostea ei de douăzeci și mai bine de ani”.

Pe măsură ce timpul trece, imaginea concretă se îndepărtează, iar obrazul întors cu fața către apus, sugerează moartea: „Încerca să-l oprească pe Lipan și să-i întoarcă spre ea obrazul , ca să i-l cetească. El era însă tot mai în fund. Peste el se revărsau ape de primăvară”.

Pentru cei care l-au văzut în mod fugar, Nechifor este omul cu căciulă brumărie, darnic și vesel, dar mai ales, neînfricat și hotărât: „Dar omul acela zecea că se duce noaptea; că se bucură să umble pe lună. De oamenii răi spunea că nu-i pasă; are pentru dânșii pistoale încărcate în desagi”.

Pentru Vitoria, Nechifor este omul căruia „nu-i putea sta nimeni împotriva”. Într-o noapte, când cei doi soți se întorceau de la Piatra Neamț, niște hoți i-au atacat cerându-le banii. Fără să se înfricoșeze, Nechifor i-a înfruntat, într-o scenă care îi conferă dimensiunile unui personaj de baladă:

„Numai și-a lepădat din cap căciula, și-a scuturat pletele și-a înhățat baltagul. Atâta a strigat: Măi slăbănogilor, eu pe voi vă pălesc în numele tatălui și vă prăvălesc cu piciorul în râpă. Aceia au ferit pe niște ciritei și s-au dus”.

În antiteză cu imaginea hiperbolică a lui Nechifor, hoții apar minimalizați, slabi mărunți și înspăimântați, dispărând în noapte.

Baltagul

de Mihail Sadoveanu

Vitoria Lipan – caracterizare

Vitoria Lipan este personajul principal al romanului, fiind prezentă în toate momentele acțiunii și polarizând, în jurul ei, celelalte personaje.

Pentru caracterizarea ei, autorul folosește mai multe mijloace:

1. Prenumele Vitoriei semnifică biruința. Comparată cu un Hamlet feminin („Călinescu), Vitoria îi demască pe ucigași, pentru ca niciodată o astfel de faptă să nu se mai petreacă în lumea pură a muntelui; în acest mod, ea instaurează biruința binelui împotriva răului.

2. Schița de portret din expoziție cuprinde câteva trăsături ale acestei femei: ochii căprui, „aprigi și încă tineri” și părul castaniu.

3. Portretul moral este cel al unui personaj exponențial care sintetizează trăsăturile oamenilor de la munte.

Cea mai importantă dintre acestea fiind cultul pentru datina străbună, tot pentru ceea ce spune sau face Vitoria se subordonează acestei trăsături astfel, convinsă fiind că destinul a hotărât ca Nechifor să moară („...i-a fost lui Nechifor scrisă o asemenea soartă pe care nimic n-o poate înlătura”), femeia îi caută osemintele, pentru ca, prin ritualul îngropării, sufletul lui să-și găsească odihna. Din acest punct de vedere, personajul a fost comparat cu Antigona. Și tot în virtutea tradiției, imixțiunea unor obiceiuri este considerată, un păcat, întrucât strică „legea”: „Îți arăt eu coc, valț și bluză, ardă-te para focului să te ardă!” (îi spuse Vitoria fiicei ei). „Nici eu nici bunică-ta, nici bunică-mea n-am știut de acestea - și-n legea noastră trebuie să trăiești și tu. Altfel îți leg o piatră de gât și te dau în Tarcău”.

Prin perpetuarea acelorasi datini (păstrate cu sfințenie din străvechime), Vitoria iese din timpul concret și se încadrează în eternitate.

Și tot din noaptea trecutului îi vin femeii „semne” și „porunci” care îi conduc viața : visul povestitor („L-am visat rău, trecând călare o apă neagră”), „semnele” cocoșului

(„Nu vine, zise iarăși, aprig, Vitoria. Cucoșul dă semn de plecare”) ca și cele ale naturii („Când vor porni iar la vale puhoaietele, trebuiau să ducă o veste nouă”).

Un alt element al portretului moral îl constituie comunicarea cu natura, aceasta din urmă devenind o „cutie de rezonanță” pentru sufletul zbuciumat al femeii : „Trupul ei ar fi vrut să cânte și să înmugurească; simțea intrând în el soare și bucurie; dar în același timp se ofilea în ea totul, grabnic, ca clopoței pe care-i ținea între degete și care pieriseră”.

Prin intermediul naturii se produce relația cu marele Cosmos, Soarele ocupând în roman locul central : Vitoria își ceartă fiica pentru că a aruncat gunoiul în fața soarelui(considerat a fi sfânt), iar uciderea lui Nechifor are loc la apus (ca și în „Miorița”). Lungul drum al Vitoriei începe o dată cu răsăritul, pentru a se încheia, în scena praznicului, la asfințit. Drumul devine astfel o replică pământească la „marea călătorie” a lui Lipan(de dincolo de moarte).

Cu toate că nu știe carte, Vitoria are o inteligentă nativă care o ajută să-i descopere pe ucigași; tot în scena praznicului, ea reconstituie moartea lui Nechifor, ca și când ar fi fost de față: „Când cel din deal a făcut semn, adică să n-aibă nici o grijă, că locu-i singuratic, cel care umbla pe jos a lepădat frâul. Și-a tras de la subsuoara stângă baltagul, și pășind ferit cu opincile pe cărare, a venit în dosul lui Nechifor Lipan. O singură pălitură i-a dat, dar din toată inima, ca atunci când vrei să despici un trunchi. Lipan a repezit în sus mâinile, nici n-a avut când să țipe; a căzut cu nasu-n coama calului”.

Soție iubitoare și mamă autoritară, Vitoria este discretă în durere și răbdătoare în suferință, acceptându-și destinul cu o înțelepciune venită parcă din veac.

4. Romanul fiind inspirat din balada pastorală „Miorița”, soția lui Lipan trăiește același zbucium ca și „măicuța bătrână”. Lunga așteptare a celui plecat, incertitudinea, tema, convingerea că acesta a murit și alte stări sufletești, fac din Vitoria un personaj de mare complexitate.

Autor: Popescu Marius
e-mail: marius.popescu@k.ro